

УДК 371.31:004

doi: 10.12958/2227-2844-2019-2(325)-391-400

Ускова Л.В.

kafedrargflnu@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-7375-0967>

кандидат економічних наук, доцент,
кафедра іноземних мов,
Черкаський державний технологічний університет
Черкаси, Україна

Ігнатська О.С.

<https://orcid.org/0000-0001-7545-7898>

кандидат філософських наук, доцент,
кафедра іноземних мов,
Черкаський державний технологічний університет
Черкаси, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ СТУДЕНТІВ НЕЛІНГВІСТИЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Розвиток інформаційних технологій позначився на всіх сферах людської діяльності. Актуальність дослідження проблеми використання інформаційно-комунікативних технологій під час навчання іноземної мови студентів нелінгвістичних спеціальностей обумовлена соціальними потребами в спеціалістах з високим рівнем знань іноземної мови.

Сьогодні інформаційно-комунікативні технології – один із перспективних напрямів, який відіграє значну роль в інформатизації навчального процесу. Сучасні освітні комп'ютерні програми (електронні підручники, комп'ютерні навчальні посібники, гіпертекстові інформаційно-довідкові системи – архіви, каталоги, довідники, енциклопедії, програми-тренажери тощо) розробляються на основі мультимедійних технологій. Мультимедійні презентації також займають важливе місце у навчальному процесі. Сучасні мультимедіа технології відкривають нові перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу. Комп'ютерні технології постійно вдосконалюються, стають більш насиченими, гнучкими, продуктивними, націленими на різноманітні потреби користувачів. Інтернет-технології – це педагогічний інструмент, який дає змогу збагатити та розширити викладання іноземних мов. Отже, обрана тема дослідження є вкрай **актуальною** в умовах сьогодення.

У контексті вивчення сучасних проблем щодо використання інформаційно-комунікативних технологій в освіті на особливу увагу заслуговують праці таких науковців, як: Співаковського, Лашук Н. М.,

Ставицької І. В., Хуторського А. В., Бойцової О. М., Орлової Н. С., Крамаренко Т. В. Однак, більш ґрунтовного опрацювання потребує питання особливостей використання мультимедійних засобів у викладанні іноземних мов з метою підготовки фахівців нелінгвістичних спеціальностей.

Метою статті є обґрунтування необхідності використання сучасних засобів мультимедіа у навчальному процесі для підготовки фахівців нелінгвістичних спеціальностей та аналіз ефективності використання інноваційних підходів під час навчання іноземної мови.

З появою нових технологічних можливостей видозмінюються та доповнюються традиційні підходи та методики викладання у вищій школі.

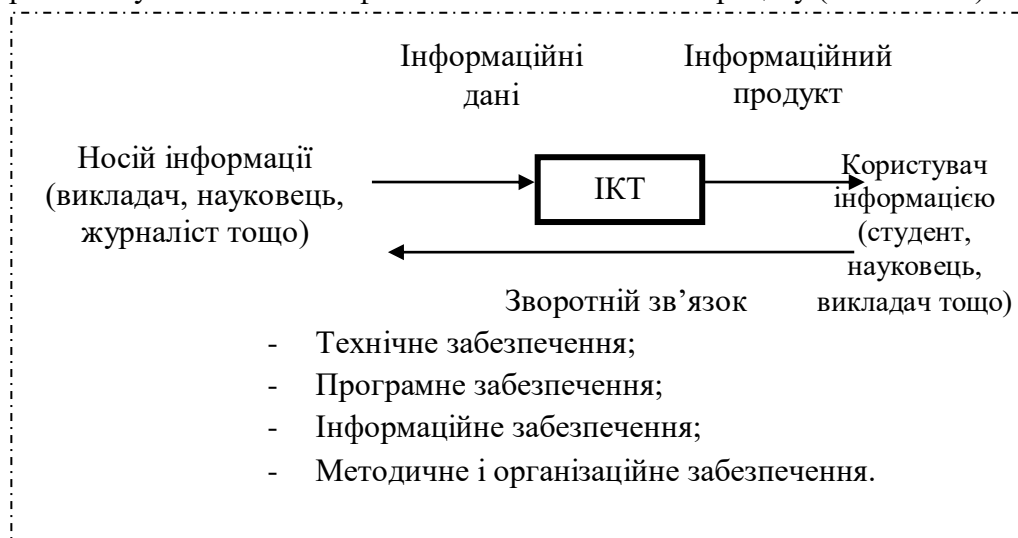
Група науковців О. В. Співаковський, Л. Є. Петухова, В. В. Коткова наголошують на меті використання ІКТ – підвищенні ефективності діяльності – та демонструють власне визначення категорії, як «сукупності методів, засобів і прийомів, що використовуються для добору, опрацювання, зберігання, подання, передавання різноманітних даних і матеріалів, необхідних для підвищення ефективності різних видів діяльності» (Співаковський, 2011, с. 29).

Підсумовуючи погляди різних дослідників, можна запропонувати власне визначення терміну «інформаційно-комунікаційні технології» – це сукупність прийомів та методів, які забезпечують збір, опрацювання, накопичення, передачу та використання інформаційних ресурсів за допомогою застосування програмно-технічного забезпечення з метою задоволення інформаційних потреб зацікавлених сторін.

У структурі ІКТ-компетентностей А. Хуторський виокремлює об'єктивну і суб'єктивну складові. До першої групи належать суспільні вимоги до професійної діяльності фахівця (професійно-інформаційна компетентність). Суб'єктивну (або особистісну складову) автор характеризує, як уміння фахівця успішно виконувати професійні завдання (Хуторський, 2002, с. 141). Подібною до поглядів А. Хуторського є запропонована О. Бойцовою структура ІКТ-компетентностей, яка складається з двох основних компонентів: особистісної та професійно-інформаційної. У складі останньої автор виокремлює інформаційну, комп'ютерну та процесуально-діяльнісну компоненти (Бойцова, 2011).

А. А. Мелихова підкреслює роль комунікативної компетенції, висловлюючись щодо сутності ІКТ-компетентностей як загальної характеристики особистісних якостей індивіда, здатного завдяки актуалізації отриманого соціокультурного досвіду у процесі професійної діяльності на основі сучасних технічних засобів в умовах ціннісно-смислового існування коректно побудувати ділове спілкування у відповідності з мовою, яка використовується, та творчо відтворювати сучасні процеси глобального інформаційного простору.

ІКТ, окрім перетворення інформаційних даних у інформаційний продукт, забезпечують зворотній зв'язок між носіями та користувачами (споживачами) інформації. При цьому, учасники інформаційно-комунікативного процесу можуть обмінюватися ролями, зокрема продукування користувачами інформації нових знань перетворює їх у носіїв інформації. Авторами запропоновано схематичне представлення ролі ІКТ у забезпеченні ефективного навчального процесу (малюнок 2).



Малюнок 2 – Роль ІКТ у забезпеченні навчального процесу

**Побудовано авторами*

Основними складовими, які забезпечують існування ІКТ, є: технічне, програмне, інформаційне, методичне та організаційне забезпечення. Технічне оснащення, до якого належать персональні комп'ютери, гаджети, мультимедійне обладнання, оргтехніка, безпосередньо впливає на акумулювання, обробку та передачу інформації. Інформаційне забезпечення представляє сукупність даних, які подані у певній формі для комп'ютерної обробки. Програмне забезпечення ІКТ перебуває у прямій залежності від технічного та інформаційного забезпечення, реалізуючи функції акумулювання, обробки, аналізу та зберігання інформації, а також забезпечує роботу користувача з комп'ютерною технікою. Організаційне та методичне забезпечення – є комплексом заходів, пов'язаних з функціонуванням комп'ютерної техніки та програмного забезпечення з метою одержання необхідного результату (Орлова, 2012, с. 37).

Розвиток подібних технічних засобів сприяв виникненню комп'ютерної комунікації. На думку Т. В. Крамаренко, під комп'ютерною комунікацією варто розуміти процес взаємообміну інформацією з використанням вербальних та невербальних комунікативних систем, які опосередковані комп'ютерними засобами комунікації.

Комп'ютерна комунікація характеризується наступними головними комунікативними можливостями:

- мультимедійний зв'язок, який поєднує аудіо- та відео зображення, візуалізацію через графіки та схеми, друкований текст, які передаються по одній фізичній лінії зв'язку та забезпечують реалізацію інтерактивного діалогу користувачів з системою та самотійну діяльність;

- гіпермедіасистеми, які стимулюють внутрішній діалог користувача інформації, активізуючи процес мислення; забезпечуючи порівняння різних точок зору, оцінювання виражених гіпотез та прийняття самотійних рішень;

- телекомунікаційні технології, які стимулюють спілкування, вільний обмін думками та ідеями між учасниками навчального процесу (Крамаренко, 2010).

Використання комп'ютерних технологій навчає студентів працювати самотійно, стимулює до самоосвіти впродовж життя. Зважаючи на динамічність оновлення інформаційного простору, виникає потреба у неперервній освіті. У результаті, вміння навчатися перетворюється на одну з найважливіших навичок. Саме цією навичкою оволодівають студенти, вивчаючи іноземні мови за допомогою комп'ютерних технологій.

Перевагами вивчення іноземних мов, використовуючи мультимедійні засоби поряд з традиційними методами, є

- підвищення ступеня інтерактивності навчання;
- забезпечення можливості обирати темп та рівень складності виконуваних завдань;
- збільшення швидкості запам'ятовування граматичних конструкцій;
- поповнення словникового запасу.

Окрім того, технічними перевагами даного методу є можливість використовувати інтерактивні аудіо- та відеоролики у процесі навчання усному мовленню. Демонстрація схем, фото та малюнків, які відповідають тематиці мовного спілкування, забезпечує реалізацію принципу наочності.

І. В. Ставицькою запропоновано різноманітні способи застосування засобів мультимедіа у навчальному процесі, основними серед яких є наступні:

- розробка електронних лекторів, тренажерів, підручників та енциклопедій;
- формування ситуаційно-рольових та інтелектуальних ігор, використовуючи штучний інтелект;
- моделювання системи перевірки знань та умінь здобувачів освітніх послуг (використання комп'ютерного тестування);
- розроблення та підтримка сайтів навчальних закладів;

- представлення навчального матеріалу у формі презентацій тощо (Ставицька).

Виокремлюючи позитивні аспекти використання презентацій PowerPoint у процесі вивчення іноземних мов, варто не забувати та намагатися уникати наступних недоліків:

- перевантаженість різноманітною зміною слайдів, що ускладнює сприймання та запам'ятовування інформації, не акцентуючи увагу на основному;

- при перенасиченні використання програмних засобів у навчальному процесі зростає рівень стереотипності мислення та знижується креативність студентів, формуються навички діяти за шаблоном, дотримуватися завчених алгоритмів;

- ризик включення занадто великого або занадто малого обсягу інформації;

- перевантаженість презентації ілюстративним матеріалом, що не стосується змісту та відволікає від розуміння основного.

Наведемо приклади, на заняттях з іноземної мови, студенти ФКТМД (факультету комп'ютерних технологій машинобудування і дизайну) спеціальність «Переробка харчових виробництв» ЧДТУ (Черкаського державного технологічного університету) вивчають таку лексичну тему як «Розумні матеріали» (Smart Materials. Properties and Uses). Засвоюючи цю тему, студенти знайомляться з інформацією про різні сучасні матеріали (plastic, aluminium, optical fibre, metal alloys, liquid crystals etc.). На прикладі цієї лексичної теми викладач має широкі можливості подачі нового матеріалу з використанням інноваційних комп'ютерних технологій.

При використанні електронної інтерактивної дошки, викладач може подати інформацію про кожен окремий матеріал різним кольором. За допомогою комп'ютерної програми PowerPoint можливо розробити нескінченну кількість лексичних вправ на засвоєння цієї теми. Якщо студенти невпевнені в перекладі хоча б одного із словосполучень, то вони можуть почати дискусію, обговорюючи іноземною мовою різні матеріали, та переклад словосполучень. Це можна зробити і без мультимедійних технологій, але саме вони сприяють візуалізації та структурності вправ, а це, в свою чергу, підвищує мотивацію та зацікавленість студентів, а також осучаснює процес навчання, робить його цілеспрямованим, активним та доступним.

З іншого боку, вже ознайомившись з новою лексичною темою, а головне засвоївши нову вузькоспеціалізовану лексику, студенти можуть переходити до більш широкого спектру лексичних завдань. Наприклад, маючи перед собою на екрані властивості того чи іншого матеріалу студенти повинні описати його, даючи повну характеристику та зазначити особливості використання матеріалу. Для практики письма, викладач може дати студентам письмове завдання описати той чи інший матеріал, дивлячись на екран, де є схема та ключові слова. Для практики діалогічного мовлення можна запропонувати студентам (перед цим

поділивши їх на підгрупи) перелічити переваги та недоліки матеріалу та переконати опонентів, що саме цей матеріал є більш надійним та необхідним.

На заняттях з іноземної мови професійного спрямування за допомогою комп'ютера, а саме мультимедійної презентації, студенти можуть ознайомитись з авто там його складовими. Проглянувши відеофрагменти з основ організації збірки автомобілів на підприємствах автомобільного виробництва, студенти можуть з'ясувати поняття «технологічний процес». Слід зазначити, що перед початком роботи над презентацією необхідно досягти повного розуміння того, про що йтиметься. Презентація повинна бути короткою, доступною і композиційно завершеною. Її тривалість за сценарієм повинна складати не більше 20-30 хвилин при кількості 20-25 слайдів, причому демонстрація одного слайду займає близько 1 хвилину.

Застосування мультимедійних технологій (зокрема презентацій, електронних підручників) допомагає формувати комплексне усвідомлення сутності процесів та явищ завдяки широкому використанню баз даних, одержанню вільного доступу до інформаційних ресурсів у будь-який зручний період часу; допомагає студентам самостійно вивчати матеріал завдяки візуалізації представленої інформації.

Перспективою подальшого дослідження є визначення особливостей використання окремих інструментів ІКТ у процесі викладання іноземної мови для студентів нелінгвістичних спеціальностей, способи забезпечення їх ефективного використання для підвищення продуктивності навчального процесу.

Список використаних джерел

- 1. Биков В.Ю., Білоус О.В., Богачков Ю.М.** Основи стандартизації інформаційно-комунікаційних компетенцій в системі освіти України: метод. рекомендації / [В.Ю. Биков, О.В. Білоус, Ю.М. Богачков та ін.]; за заг. ред. В.Ю. Бикова, О.М. Спіріна, О.В. Овчарук. К. : Атіка, 2010. 88 с.
- 2. Бойцова О. М.** Структура інформаційної компетентності та її аналіз для процесу професійної підготовки [Електронний ресурс] / О.М. Бойцова // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : Педагогіка, психологія і соціологія. 2011. Вип. 9. Режим доступу: <http://ea.donntu.ru:8080/jspui/bitstream/123456789/23986/1/boytsova/pdf>.
- 3. Заярна І. С.** Деякі аспекти використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчанні англійської мови [Електронний ресурс] / І. С. Заярна // Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: Педагогіка. 2015. Вип. 4. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2015_4_7
- 4. Колонутто Д. К.** Сучасні технології у викладанні іноземних мов / Д.К. Колонутто //

Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. 2014. Вип. 33. С. 92-94. **5. Крамаренко Т. В.** Використання інформаційних технологій у процесі вивчення іноземної мови [Електронний ресурс] / Т. В. Крамаренко // Науковий вісник Донбасу. 2010. №2. Режим доступу: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archive/NN9/10ktvvim.pdf> **6. Орлова Н. С.,** Удовік А. С. Інформаційні системи в сучасному корпоративному управлінні / Н. С. Орлова, А. С. Удовік // Актуальні проблеми державного управління. 2012. Вип. 41. С. 35-40. **7. Співаковський О. В.** Інформаційно-комунікаційні технології в початковій школі: навч.-метод. посіб. [для студ. напряму підгот. «Початкова освіта»] / О. В. Співаковський, Л. Є. Петухова, В. В. Коткова. Херсон, 2011. 267 с. **8. Ставицька І.В.** Інформаційно-комунікаційні технології в освіті [Електронний ресурс] / І. В. Ставицька. Режим доступу: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1103> **9. Хуторской А.В.** Ключевые компетенции как компонент личностно-ориентированной парадигмы образования // Сборник научных трудов / Под ред. А.В. Хуторского, Ю.И. Дика. М.: ИОСО РАО, 2002. С. 135-157. **10. Komorowska H.** Kształcenie języków obcych. Polska a Europa / H. Komorowska. Warszawa : wydawnictwo academicaswps, 2007. 236 s. **11. Warschauer, M.** Computer Assisted Language Learning: an Introduction. Multimedia Language Teaching. Tokyo, 2006.

References

1. Bykov V.Yu., Bilous O.V., Bohachkov Yu.M. Osnovy standartyzatsii informatsiino-komunikatsiinykh kompetentsii v systemi osvity Ukrainy: metod. rekomendatsii [The basis of standardization of information and communication competences in the Education System of Ukraine: Method. Recommendations] / [V.Yu. Bykov, O.V. Bilous, Yu.M. Bohachkov ta in.]; za zah. red. V.Yu. Bykova, O.M. Spirina, O.V. Ovcharuk. K. : Atika, 2010. 88 s. [in Ukrainian]. **2. Boitsova O.M.** Struktura informatsiinoi kompetentnosti ta yii analiz dlia protsesu profesiinoi pidhotovky [The structure of information competence and its analysis for the process of training] [Elektronnyi resurs] / O.M. Boitsova // Naukovi pratsi Donetskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Serii : Pedagogika, psykholohiia i sotsiolohiia. 2011. Vyp. 9. Rezhym dostupu: <http://ea.donntu.ru:8080/jspui/bitstream/123456789/23986/1/boytsova/pdf>. [in Ukrainian]. **3. Zaiarna I.S.** Deiaki aspekty vykorystannia informatsijno-komunikatsijnykh tekhnolohii u navchanni anhliiskoi movy [Some aspects of using information and communication technologies in teaching English] [Elektronnyi resurs] / I.S. Zaiarna // Visnyk Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy. Serii : Pedagogika. 2015. Vyp. 4. Rezhym dostupu: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2015_4_7 [in Ukrainian]. **4. Kolonuto D.K.** Suchasni tekhnolohii u vykladanni inozemnykh mov

[Modern technologies in teaching foreign languages] / D.K. Kolonuto // Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriia : Pedahohika. Sotsialna robota. 2014. Vyp. 33. S. 92-94 [in Ukrainian].

5. Kramarenko T.V. Vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii u protsesi vyvchennia inozemnoi movy [The use of information technologies in the process of learning a foreign language] / T.V. Kramarenko // Naukovyi visnyk Donbasu. 2010. №2. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://nvd.luguniv.edu.ua/archive/NN9/10ktvvim.pdf> [in Ukrainian].

6. Orlova N.S., Udovik A.S. Informatsiini systemy v suchasnomu korporatyvnomu upravlinni [Information systems in modern corporate management] / N.S. Orlova, A.S. Udovik // Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia. 2012. Vyp. 41. S. 35-40. [in Ukrainian].

7. Spivakovskiy O.V. Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v pochatkovii shkoli [Information and communication technologies in elementary school]: navch.-metod. posib. [dlia stud. napriamu pidhot. «Pochatkova osvita»] / O.V. Spivakovskiy, L.Ye. Petukhova, V.V. Kotkova. Kherson, 2011. 267 s. [in Ukrainian].

8. Stavytska I. V. Informatsiino-komunikatsiini tekhnolohii v osviti [Information and communication technologies in education] / I.V. Stavytska. [Elektronnyi resurs]. Rezhym dostupu: <http://confesp.fl.kpi.ua/ru/node/1103> [in Ukrainian].

9. Khutorskoi A.V. Kliuchevye kompetentsyy kak komponent lychnostno-oryentyrovannoi paradyhmy obrazovanyia [Key competencies as a component of a person-oriented educational paradigm] // Sbornik nauchnykh trudov / Pod red. A.V. Khutorskoho, Yu.Y. Dyka. – M.: YOSO RAO, 2002. S. 135-157. [in Russian].

10. Komorowska H. Kształcenie językówobcych. Polska a Europa. [Foreign language education. Poland and Europe] / H. Komorowska. Warszawa : wydawnictwoacademicaswps, 2007. 236 s. [in Polish].

11. Warschauer, M. Computer Assisted Language Learning: an Introduction. Multimedia Language Teaching. Tokyo, 2006. [in English].

Ускова Л.В., Ігнат'єва О.С. Використання інформаційно-комунікативних технологій у процесі викладання іноземної мови для студентів нелінгвістичних спеціальностей

У статті досліджено різноманітні засоби мультимедіа та зазначено важливість їх використання у процесі викладання іноземної мови. Визначено переваги використання мультимедійних засобів поряд із традиційними методами. Проаналізовано ефективність використання мультимедійної презентації під час навчання іноземної мови з метою підвищення якості навчання студентів та досліджено процес інтенсифікації вивчення іноземної мови за рахунок використання *інноваційних підходів*. Охарактеризовано комп'ютерну комунікацію, як важливий процес взаємообміну інформації. Зосереджено увагу на дидактичних засадах використання Інтернет-технологій в навчальному процесі. Надається аналіз інтерактивних навчально-методичних матеріалів при вивченні іноземної мови. Використання інформаційно-

комунікативних технологій трансформує роль студента в навчальному процесі, за рахунок появи спроможності активно формувати власний процес отримання знань та власний напрямок руху в освітньому просторі.

Ключові слова: інформаційно-комунікативні технології, мультимедійна презентація, іноземна мова, ефективний навчальний процес, комп'ютерна комунікація.

Ускова Л.В., Игнатьева О.С. Использование информационно-коммуникативных технологий в процессе преподавания иностранного языка для студентов нелингвистических специальностей

В статье исследованы различные средства мультимедиа и установлена важность их использования в процессе преподавания иностранного языка. Определены преимущества использования мультимедийных средств наряду с традиционными методами. Проанализирована эффективность использования мультимедийной презентации во время обучения иностранному языку с целью повышения качества обучения студентов и исследован процесс интенсификации изучения иностранного языка за счет использования коммуникативных методов. Охарактеризована компьютерная коммуникация как важный процесс обмена информацией. Сосредоточено внимание на дидактических основах использования интернет-технологий в учебном процессе. Подан анализ интерактивных учебно-методических материалов при изучении иностранного языка. Использование информационно-коммуникативных технологий трансформирует роль студента в процессе обучения за счет возникновения способности активно формировать собственный процесс получения знаний и собственное направление движения в образовательном пространстве.

Ключевые слова: информационно-коммуникативные технологии, мультимедийная презентация, иностранный язык, эффективный процесс обучения, компьютерная коммуникация.

Uskova L.V., Ihnatyeva O.S. Information and Communication Technologies in Teaching Foreign Languages for Students of Non-linguistic Specialities

The article investigates various means of multimedia and points out the importance of their usage in the process of teaching a foreign language and deals with the problem of successful usage of foreign language teaching progressive methods for university students of technical specialties at Cherkasy State Technological University. The advantages of using multimedia tools along with traditional methods are determined. The effectiveness of using a multimedia presentation during the study of the foreign language in order to improve the quality of students' learning is analyzed and the intensification process of foreign language learning due to innovative methods usage is investigated. Computer communication has been characterized as an

important process of information exchange. The effectiveness of learning foreign languages through different innovative approaches and devices is analyzed and the characteristics of modern multimedia technologies in foreign language teaching are clarified. The attention on the didactic principles of the use of Internet-technologies in the learning process is concentrated. Interactive teaching materials used in the foreign language teaching are investigated. The use of Information and Communication Technologies transforms the role of the student in the educational process, due to the emergence of the opportunity to actively form his own process of learning and form his own direction in the educational area. The examples of multimedia technology usage are shown. The attention is paid to the multimedia presentation, its characteristic features and peculiarities.

Key words: information and communication technologies, multimedia presentation, foreign language, effective educational process, computer communication.

Стаття надійшла до редакції 05.04.2019 р.

Стаття прийнята до друку 08.04.2019 р.

Рецензент – д.пед.н., проф.

ЛНУ імені Тараса Шевченка, Шехавцова С.О.